

Między sztuką a nauką. Studiotopia International Pop-Lab w Kluź-Napoce

Dominika Szymańska

Uniwersytet Gdański, Wydział Filologiczny, Instytut Rusycystyki i Studiów Wschodnich

E-mail: d.szymanska.408@studms.ug.edu.pl

tutorka: dr hab. Anita Lewandowska prof. UG

Uniwersytet Gdański, Wydział Oceanografii i Geografii

Katedra Oceanografii Chemicznej i Geologii Morza

Słowa kluczowe: *tutoring, współpraca międzynarodowa, Studiotopia, Rumunia*

Wstęp

W dniach od 21 do 25 lipca 2025 roku miałam okazję uczestniczyć w tygodniowym projekcie Studiotopia International Pop-Lab w Kluź-Napoce, organizowanym przez Cluj Cultural Centre. Jest to niezależna organizacja zrzeszająca ponad 140 instytucji - od uczelni wyższych, przez instytucje kultury, po władze lokalne i firmy prywatne. Samo wydarzenie wpisywało się w szerszy nurt inicjatyw łączących naukę, sztukę i innowacje społeczne. Jego głównym celem było wypracowanie nowego spojrzenia na problemy współczesnych miast i ich mieszkańców. W międzynarodowych zespołach podejmowaliśmy wyzwania związane ze zrównoważonym rozwojem, zmianami klimatu oraz społeczną odpowiedzialnością. W programie uczestniczyło 19 młodych osób z Rumunii

oraz innych państw europejskich, m.in. Polski, Francji, Włoch, Belgii, Hiszpanii czy Grecji. Studiotopia to projekt, który od kilku lat stara się łączyć naukę i sztukę, angażując instytucje z wielu krajów europejskich. Jego głównym założeniem jest stworzenie przestrzeni dla artystów i naukowców, w której mogą oni wspólnie pracować oraz dzielić się nie tylko wiedzą, ale także wrażliwością i narzędziami charakterystycznymi dla swoich specjalizacji. Współczesne wyzwania, zwłaszcza te związane ze zmianą klimatu, degradacją środowiska czy transformacją społeczną, wymagają bowiem perspektywy znacznie szerszej niż ta, którą daje jedna dziedzina [1].

Uczestnictwo w projekcie to pokłosie mojego udziału w Międzywydziałowym Tutoringu Uniwersytetu Gdańskiego w semestrze letnim roku akademickiego 2024/25. Wyjazd nie byłby jednak możliwy, gdyby nie współpraca Uniwersytetu Gdańskiego z Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia w Gdańsku [2]. Jest to instytucja od lat rozwijająca projekty integrujące naukę i sztukę. Konsekwentnie

wspiera też projekty artystyczne, rezydencje oraz przedsięwzięcia badawcze, łączące kreatywność z wiedzą naukową. Takim przykładem może być międzynarodowa inicjatywa w ramach Studiotopii.

Kluż-Napoka jako serce Transylwanii

Kluż-Napoka jest miejscem o niezwykle ciekawej tożsamości, położonym w samym sercu Transylwanii (Fot. 1). Jest drugim co do wielkości ośrodkiem miejskim w Rumunii, liczącym prawie 300 tysięcy mieszkańców, a zarazem stolicą historycznego Siedmiogrodu [3]. Jest to miasto tętniące życiem studentkim - funkcjonuje tutaj m.in. publiczny Uniwersytet Babeş-Bolyai (UBB), który jest największą uczelnią w Rumunii, kształcącą ponad 41 tysięcy studentów [4]. Dzięki temu Kluż jest miastem pełnym energii i otwartym na nowe idee. Obok tradycji akademickiej miasto wyróżnia się także silną sceną artystyczną i kulturalną. Odbывают się tu festi-

wale filmowe, koncerty i wydarzenia teatralne, takie jak Międzynarodowy Festiwal Filmowy Transylwanii (TIFF). Samo miasto coraz częściej nazywane jest stolicą kultury Transylwanii, a od 2021 roku Kluż stał się częścią The UNESCO City of Film Network [5]. W jego krajobrazie przeplatają się zabytkowe kościoły i kamienice z elementami nowoczesnej architektury. Na każdym kroku czuć wpływ ząębających się kultur, m.in. rumuńskiej, węgierskiej i niemieckiej. Ta wielokulturowość i różnorodność odzwierciedlała w pewien sposób charakter samego projektu, który bazuje na spotkaniu odmiennych perspektyw. Atmosfera miasta sprzyjała pracy zespołowej. Poczucie jego zakorzenienia w historii i tradycji przeplatało się z nowoczesnością oraz energią młodych ludzi, wnoszących w projekt świeżość i optymizm. Kluż stał się idealnym tłem do refleksji nad przyszłością miast i ich mieszkańców.



Fot. 1. Panorama starego miasta Kluż-Napoki z Parku Bărnăuțiu (fot. D. Szymańska)

Warsztaty w QUB Centre

Podczas stypendium realizowany był intensywny program w QUB Education [6] - nowoczesnej przestrzeni edukacyjno-kulturalnej, gdzie odbywały się warsztaty (Fot. 2, Fot. 3). Już od pierwszych chwil było wiadomo, że celem programu jest nie tylko zdobycie przez nas nowej wiedzy, ale także zanurzenie się w doświadczeniu wspólnego tworzenia. Program został zaplanowany tak, aby każdy dzień zawierał inne aktywności - od wykładów i dyskusji, przez warsztaty praktyczne, po wycieczki. Pierwszego dnia odbyło się spotkanie organizacyjne, podczas którego przedstawiono nam cele edukacyjne i praktyczne projektu Studiotopia. Poproszono nas o przedstawienie się na myślenie różnokierunkowe, nie tylko z perspektywy własnych zainteresowań, ale też w duchu otwartości na nowe doświadczenia i metody pracy. Następnie wzięliśmy udział w szeregu zabaw integracyjnych, które szybko okazały się skutecznym sposobem na przełamanie wszelkich barier. Mieliśmy okazję poznać się

trochę bliżej, odkrywając różnorodność doświadczeń i motywacji, jakie przywieźliśmy ze sobą z różnych krajów do Kłuzu. Tego samego dnia odbył się wieczór integracyjny, zorganizowany w kameralnej, przyjaznej atmosferze. Była to świetna okazja do swobodnych rozmów, które pozwoliły nam pewniej poczuć się w nowym otoczeniu.

Kolejnego dnia, przed rozpoczęciem pracy nad projektami, uczestniczyliśmy w grze terenowej, zorganizowanej w przestrzeni miasta (Fot. 4). Zostaliśmy podzieleni na czteroosobowe grupy, w których pracowaliśmy przez kolejne dni. Byłam w zespole z Aną Jeriną (Rumunia), Robertem Konoplią (Ukraina) oraz Simionem Iepure-Górskim (Rumunia). Gra polegała na odkrywaniu wybranych punktów Kłuz-Napoki, a także nawiązaniu relacji z resztą grupy. Otrzymane zadania zachęcały nas do zatrzymania się i zadania pytań: jak dane miejsce funkcjonuje, kto z niego korzysta, jakie emocje wywołuje. Motywowały nas także do rozmów z mieszkańcami Kłuz-Napoki.



Fot. 2. Zabawy integracyjne w QUB Centre (fot. fotograf QUB)



Fot. 3. Warsztaty w QUB Centre, (fot. D. Szymańska)

Pozwoliło nam to spojrzeć na Kluź nie tylko jak na malownicze rumuńskie miasto, ale również jak na przestrzeń, w której toczą się konkretne, często niewidoczne na pierwszy rzut oka procesy społeczne. W kolejnych dniach rozpoczęliśmy pracę nad własnymi prototypami. Nasze zadanie polegało na opracowaniu kreatywnego rozwiązania, odpowiadającego na jedno z wyzwań współczesnych miast. Mogliśmy stworzyć instalację artystyczną, koncepcję narzędzia edukacyjnego albo model społecznej inicjatywy.

Praca w grupach była jednym z najważniejszych elementów naszego uczestnictwa w warsztatach. Nasz czteroosobowy zespół łączył osoby z różnych krajów i środowisk. Wiedzieliśmy, że kluczowe będzie znalezienie wspólnego języka - zarówno w sensie dosłownym, jak i metaforycznym. Każdy z nas miał inne wyobrażenia o pracy grupowej, inne doświadczenia i przyzwyczajenia. Ta różnorodność była z jednej strony wyzwaniem, a z drugiej okazała się największym atutem. Współpraca wymagała od nas otwartości, cierpliwości i umiejętności aktywnego słuchania. Z czasem przekonaliśmy się,

że właśnie dzięki temu udało nam się spojrzeć na wybrany problem z wielu perspektyw i wypracować rozwiązanie bardziej kompletne i lepiej dopracowane.

Efektem naszej pracy był projekt zatytułowany *University Territories as Public Urban Parks*. Jego głównym założeniem było przekształcenie przestrzeni kampusów uniwersyteckich w zielone, dostępne dla wszystkich miejsca spotkań, nauki, odpoczynku i integracji. Zauważyliśmy, że pomimo dynamicznego rozwoju i bogatej oferty edukacyjnej Kluź zmagą się z deficytem otwartych terenów zielonych, które mogłyby pełnić funkcję inkluzywnych przestrzeni publicznych. Uniwersytety, które dysponują dużymi obszarami, a także wiedzą i zasobami, stały się dla nas naturalną inspiracją w poszukiwaniu rozwiązania dla realizowanego przez nas projektu. Aby stał się on bardziej konkretny i bliższy codziennemu życiu, bazowaliśmy na osobie Andre'a - 21-letniego studenta, który właśnie przeprowadził się do Kluży i zamieszkał w zatłoczonym akademiku pozbawionym zieleni. Andrei to postać fikcyjna, ale oparta na realnych doświadczeniach wielu

studentów, co pomogło nam wyobrazić sobie, jakie mogą być ich faktyczne potrzeby. Jedną z nich była potrzeba miejsca na odpoczynek, kontaktu z naturą i możliwości poznania nowych osób. Jako grupa stworzyliśmy konkretne scenariusze, które odpowiadałyby na realne potrzeby młodych ludzi, w tym studentów. W ramach pracy projektowej zaproponowaliśmy, aby uczelnie otworzyły swoje kampusy i tereny zielone na społeczność lokalną, przekształcając je na swego rodzaju miejskie parki i centra aktywności ekologicznej. Na takim rozwiązaniu zyskaliby zarówno studenci, jak i mieszkańcy miasta. Studenci mieliby dostęp do przestrzeni relaksu, możliwość uczestniczenia w warsztatach czy spotkaniach integracyjnych. Mieszkańcy z kolei otrzymaliby nową, wartościową przestrzeń publiczną, w której mogliby się uczyć, wypoczywać i współtworzyć lokalną

wspólnotę. Chcieliśmy pokazać, że uniwersytety to nie tylko miejsca nauki w tradycyjnym sensie, lecz instytucje dysponujące wiedzą, infrastrukturą i przestrzenią, które mogą odegrać kluczową rolę w kształtowaniu zrównoważonej przyszłości miast. Nasze prace wspierali mentorzy, w tym m.in. Marius Mornea, rumuński projektant specjalizujący się w interakcjach środowiskowych. Jego podejście było bardzo inspirujące, ponieważ zachęcał nas, byśmy patrzyli na projekt nie tylko od strony estetycznej, lecz także funkcjonalnej i prospołecznej. To właśnie on uświadomił nam, że prototyp nie ma być doskonały ani skończony - jego rolą jest przede wszystkim zachęcanie do dialogu i pobudzanie wyobraźni innych ludzi. Naszym zadaniem było stworzenie realnego scenariusza, uwzględniającego możliwości wdrożenia, potencjalne przeszkody i otwartego na potrzeby lokalnej społeczności (Fot. 5).



Fot. 4: Karty z zadaniami do gry terenowej (fot. D. Szymańska)



Fot. 5. Praca nad projektami w QUB Centre (fot. D. Szymańska)

Kulminacyjnym punktem warsztatów była prezentacja końcowa, odbywająca się w QUB Centre. Było to wydarzenie otwarte, w którym mogła uczestniczyć szersza publiczność - nie tylko my, nasi mentorzy i organizatorzy, ale także mieszkańcy Klużu. Skupiliśmy się na prezentacji naszych pomysłów i dzieliliśmy się refleksjami. Chcieliśmy pokazać, że uniwersytety mogą stać się społecznym centrum miasta poprzez integrację nauki, sztuki i ludzi.

Sztuka w naturze – sesja artystyczna z Aną Pais

Poza codzienną pracą związaną z projektem, mieliśmy okazję wziąć udział w sesji artystycznej w Ogrodzie Botanicznym, prowadzonej przez portugalską artystkę Anę Pais. Ogród, pełen zieleni i egzotycznych gatunków roślin, stał się dla nas nie tylko tłem, ale też integralną częścią procesu twórczego (Fot. 6). Już na początku Ana podkreśliła, że umiejętności artystyczne nie są kluczowe - największe znaczenie ma otwarcie się na doświadczenie i zauważenie tego, co na co

dzień jest dla nas niewidoczne. Zamiast koncentrować się wyłącznie na wizualnym odbiorze otoczenia, zostaliśmy zachęceni, aby wykorzystać inne zmysły. Pierwsze zadanie polegało na rysowaniu z zamkniętymi oczami dźwięków, które do nas docierały. Szum liści, śpiew ptaków, płynący strumyk, czy odległy stukot kroków - wszystko to próbowaliśmy na kartce papieru przełożyć na linie, plamy i kształty. Początkowo wydawało mi się to dziwne i abstrakcyjne, ale po chwili odkryłam, że pozwala spojrzeć na zwykłe rzeczy z zupełnie innej perspektywy. Zamiast tworzyć obraz tego co widzę, próbowałam uchwycić to co czuję i słyszę. Kolejne ćwiczenie polegało na malowaniu w grupach przy użyciu narzędzi znalezionych w drodze: gałązek, suchych liści, fragmentów kory czy źdźbeł trawy. Tworzenie obrazu w taki sposób miało w sobie coś z dziecięcej zabawy, ale wymagało także otwartości na nieprzewidywalność i naszej współpracy. Farba prowadzana gałązką czy liściem zostawiała ślady całkowicie inne od tych, które daje pędzel. Każdy z nas namalował coś swojego, ale ostatecznie obraz stanowił spójną całość.

Naszą pracę nazwaliśmy *Circle of Life*. Narysowane przez nas drzewa symbolizowały kolejne etapy ludzkiego życia: młodość, dojrze-

łość oraz starość. Wspólna twórczość uświadomiła nam, jak mocno natura może inspirować do refleksji nad cyklem życia, przemianami i współistnieniem.



Fot. 6. Od lewej: Simion, ja i Alexandra podczas warsztatów w Ogrodzie Botanicznym (fot. fotograf QUB)

Symbolika, artyzm i duchować - dzieło Alexandra Chiry

Ostatniego dnia mieliśmy okazję zapoznać się z wiejskimi urokami Rumuni. Pojechaliśmy do Tăușeni, niewielkiej wioski w okolicach Klużu, która skrywa wyjątkowe miejsce o dużym znaczeniu artystycznym i symbolicznym. Na wzgórzu nad wioską znajduje się monumentalny projekt artystyczny Alexandra Chiry (Fot. 7, Fot. 8), znany jako *Znaki ku niebu dla deszczu i tęczy*. Jest to kompleks kolorowych rzeźb, który można przyrównać do otwartego parku sztuki współczesnej, gdzie każda instalacja ma własną symbolikę i nazwę. Po śmierci artysty opiekę nad projektem przejął jego młodszy brat. Początkowo przy tworzeniu konstrukcji pomagała lokalna społeczność, jednak z biegiem lat

większość instalacji została zaniedbana. Wioska opustoszała, a elementy projektu powoli niszczyły. W dalszym ciągu całość robi jednak niesamowite wrażenie. Do obszaru prowadzą niebieskie stopnie, ukryte wśród wysokiej trawy, które nadają wejściu do instalacji nieco tajemniczy, po części mistyczny charakter. W połowie drogi na szczyt znajduje się pierwsza instalacja. *Dom Pasterza* symbolizująca strażnika całego kompleksu. Po dojściu na szczyt wzgórza ukazała nam się główna oś projektu, czyli *Drabina Siewcy*, która prowadzi do dalszej jego części. Wśród innych elementów znalazły się m.in.: *Ikona Deszczu i Tęczy*, *Dzwony Cisy*, *Dom Ogniastego Ptaka* oraz *Fontanna Lustra Pamięci*. Całość przypomina połączenie miejsca kultu, obserwatorium i przestrzeni medytacyjnej, gdzie sztuka i natura spletają się w nierozrwalną całość. Chira stworzył swoje instalacje z myślą o deszczu, tęczy i płodności ziemi,

Tutoring Gedanensis

a sama symbolika odwołuje się do cykli przyrody, relacji między człowiekiem i kosmosem

oraz potrzeby harmonii ze środowiskiem.



Fot. 7. Projekt artystyczny Alexandra Chiry - Dom Ognistego Ptaka (fot. D. Szymańska)



Fot. 8: Uczestnicy Studiotopii wraz z tutorami w Tauseni przy modelu tęczy w Tauseni (fot. fotograf QUB)

Jedna z idei zakłada, że odwiedzający przynoszą ze sobą kubek źródlanej wody i wle-

wają ją do Fontanny Lustra - jako gest pojednania i łączności pomiędzy ziemią a niebem [7]. Dla mnie spacer po tej przestrzeni był

wyjątkowo ciekawym doświadczeniem. Choć instalacje są monumentalne, nie przytłaczają, a raczej skłaniają do refleksji i kontemplacji. Widok kolorowych konstrukcji na tle zielonych wzgórz Transylwanii zrobił na mnie bardzo duże wrażenie. Projekt Chiry pokazuje, że sztuka może stać się integralną częścią krajobrazu.

Pośród szumiących traw - rezerwat Stufărișurile de la Sic

Odwiedziliśmy również rezerwat Stufărișurile de la Sic - unikatowy fragment przyrody, który jest położony w dolinie rzeki Fizeș w okolicach wsi Sic w Transylwanii (Fot. 9). Miejsce to stanowi prawdziwe biologiczne bogactwo i przykład harmonii między człowiekiem a naturą. Rezerwat obejmuje mozaikę różnorodnych ekosystemów: gęste trzcinowiska, łąki, pastwiska oraz mokradła. Razem tworzy to niezwykle zróżnicowaną przestrzeń, w której flora i fauna współistnieją w subtelnym balansie. Jednym z najbardziej charakterystycznych elementów rezerwatu jest masyw trzcin, jeden z największych

w kraju. Pełni on kluczową rolę w migracjach ptaków. To prawdziwy raj dla ornitologów i miłośników przyrody. Zidentyfikowano wiele gatunków ptaków wędrownych i błotnych, takich jak bąk duży, sikora modra, czapla siwa, czy orlik krzykliwy. Oprócz ptaków w rezerwacie występują także płazy, gady i ryby, typowe dla podmokłych terenów [9, 10]. Nad torowiskiem wiała się drewniana pasarela, która miejscami wymagała konserwacji, co dodawało spacerowi autentycznego charakteru. Odnosiło się wrażenie „unoszenia” nad mokradłami. Umożliwiło ponadto obserwowanie ekosystemu, bez konieczności zakłócania jego naturalnego funkcjonowania. Trasa wyposażona jest w punkty obserwacyjne, dzięki czemu odwiedzający mogą zarówno podziwiać krajobraz, jak i odpocząć wśród szumiących traw. Idąc po drewnianej ścieżce można poczuć bliskość natury - szelest trzcin, śpiew ptaków, delikatny szum wody i bogate aromaty roślinności. Wszystko to tworzyło spokojną, urokliwą atmosferę.



Fot. 9: Rezerwat Stufărișurile de la Sic (fot. D. Szymańska)

Podsumowanie

Udział w programie Studiotopia w Klużu był dla mnie bogatym i wyjątkowym doświadczeniem. Był to czas intensywnej nauki, a także przestrzeń na refleksję, rozwój osobisty i odkrywanie nowych perspektyw. Każdy element programu składał się na integralną całość, która ukształtowała moje spojrzenie na relację między człowiekiem, naturą i społeczeństwem. Podczas wyjazdu nauczyłam się pracy w zróżnicowanym środowisku. Praca w grupie międzynarodowej wymagała ode mnie otwartości, cierpliwości i elastyczności. Zrozumiałam, że współpraca to przede wszystkim stworzenie przestrzeni, w której każdy głos ma znaczenie. Nauczyłam się, że prawdziwa siła zespołu nie leży w podobieństwach, lecz w różnorodności. Właśnie taka odmienność perspektyw, doświadczeń i pomysłów prowadzi do najbardziej twórczych rozwiązań. Dzięki temu doświadczeniu czuję się lepiej przygotowana do pracy w środowisku międzynarodowym i interdyscyplinarnym, które coraz częściej stają się normą w świecie akademickim i zawodowym.

Źródła internetowe:

- [1] Studiotopia, n.d. *Studiotopia*. <https://studiotopia.art> [dostęp: 10.10.2025]
- [2] Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia, n.d. *Instytucja*. <https://www.la-zenia.pl/instytucja/> [dostęp: 10.10.2025]
- [3] Encyclopaedia Britannica, n.d. *Cluj-Napoca, Romania* <https://www.britannica.com/place/Cluj-Napoca-Romania> [dostęp: 10.10.2025]
- [4] Babeş-Bolyai University, n.d. *Babeş-Bolyai University – short history*. <https://www.ubbcluj.ro/en/despre/prezentare/istoric> [dostęp: 10.10.2025]
- [5] TIFF Transilvania International Film Festival, n.d. *About the Festival*. <https://tiff.ro/en/despre-festival> [dostęp: 10.10.2025]
- [6] QUB, n.d. *Despre*. <https://qub.education/despre/> [dostęp: 10.10.2025]
- [8] Fundatia AlChira, n.d. *De-semne spre cer pentru ploaie si curcubeu*. <https://www.alexandruchira.ro/ansamblul-monumental> [dostęp: 10.20.2025]
- [9] Cluj Turism, n.d. *Rezervația Naturală Stufărișurile de la Sic*. <https://clujtourism.ro/portfolio/rezervatia-naturala-stufarisurile-de-la-sic/> [dostęp: 10.10.2025]
- [10] Cluj Insider, n.d. *Turism: Stufărișurile de la Sic, un adevărat paradis al pescarilor*. <https://www.clujiinsider.ro/2024/06/07/turism-stufarisurile-de-la-sic-un-adevarat-paradis-al-pescarilor/> [dostęp: 10.10.2025]

Notka o autorce: Jestem studentką studiów wschodnich na Uniwersytecie Gdańskim. Moją pasją jest fotografia oraz nauka języków obcych, zwłaszcza azjatyckich. Interesuje mnie również kultura Dalekiego Wschodu, w szczególności Chin. Chce łączyć swoje umiejętności i zainteresowania, aby lepiej poznawać i dokumentować kulturę.